

MUSIC EDUCATION IN SLOVAKIA THROUGH THE EYES OF A TEACHER FROM UKRAINE

МУЗИЧНА ОСВІТА СЛОВАЧЧИНИ ОЧИМА ПЕДАГОГА З УКРАЇНИ

Yuliia Sergiivna Teteriuk-Kinch

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

ABSTRACT

The article provides a historical and pedagogical analysis of the development of the music education system in the Slovak Republic. Socio-economic and cultural-artistic factors influencing the improvement and development of the system of art education are revealed and its prognostic directions are substantiated. The common and different in professional training of future piano teachers in the Slovak Republic and in Ukraine are revealed. The provisions on the content, forms and methods of professional training of musicians-teachers in institutions of higher art education in Slovakia are considered.

Key words: musical education, content and forms of preparation, teachers, professionalism.

АНОТАЦІЯ

В статті здійснено історико-педагогічний аналіз розвитку системи музичної освіти у Словацькій Республіці. Виявлено соціально-економічні та культурно-мистецькі чинники, що впливають на вдосконалення і розвиток системи мистецької освіти та обґрунтовано її прогностичні напрями. Виявлено спільне і відмінне у професійній підготовці майбутніх викладачів фортепіано у Словацькій Республіці та в Україні. Розглянуто положення щодо змісту, форм і методів професійної підготовки музикантів-педагогів у закладах вищої мистецької освіти Словаччини.

Ключові слова: музична освіта, зміст і форми підготовки, викладачі, професіоналізм.

Головною умовою існування музичного мистецтва – є розвиток професійної музичної освіти. Творчий потенціал викладачів, виконавців, мистецтвознавців та вподобання слухацької аудиторії формуються в сфері музичної освіти. Без широкого аналізу процесів становлення, вивчення і дослідження історичного досвіду, розвитку і еволюції професійної мистецької освіти у минулому неможливо зробити ґрунтовний аналіз її розвитку та вдосконалення сьогодення.

У сучасних міжнародних документах щодо вдосконалення системи мистецької освіти «Роль університетів у Європі знань» (2003); зазначається, що культурно-освітні зміни мають сприяти формуванню нових пріоритетів та цінностей розвитку суспільства, змінюючи основні підходи до мистецько-творчого розвитку особистості на культурно-гуманістичних засадах.

Безперечно, що успіх вдосконалення мистецької освіти як у Словацькій Республіці, так і в Україні значною мірою залежить від якості професійної підготовки музично-педагогічних кадрів, здатних до інтелектуального і креативно-творчого розвитку особистості учнів, як основи успішного функціонування людини в умовах постійних змін. Особливої уваги потребує професійна підготовка викладачів для потреб системи музичної освіти, оскільки зміни в культурно-мистецькій сфері, процес

інтеграції з Європою вимагають підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих фахівців. З огляду на це, поряд із організаційними змінами в мистецько-освітніх системах, мають відбуватися зміни в системі професійної підготовки музично-педагогічних кадрів. Оволодіння фаховими компетентностями, розвиток креативно-творчого мислення та реалізація їх у практичній діяльності створює базу для загального зростання мистецької культури суспільства як невід'ємної умови розквіту добробуту в державі.

Музичні школи та вищі мистецькі навчальні заклади висувають високі вимоги до фахової діяльності викладача, зокрема викладача фортепіано, професіоналізм якого стає необхідною умовою нагальних соціальних перетворень сьогодення.

Аналіз наукових досліджень доводить, що проблема визначення змісту навчання посідає провідне місце в роботах словацьких учених і науковців світу, зокрема: монографія словацького діяча культури та єврокомісара Я. Фігеля «Мистецька і культурологічна освіта у країнах Європи». Вивчені результати досліджень щодо системи освіти в країнах ЄС висвітлені в роботах С. Сисоевої, М. Дмитриченко, О. Шевнюк [3; 7; 9]. Окремі питання щодо розвитку змісту мистецької освіти в країнах ЄС розкриті у працях Л. Масол, В. Черкасова [4; 8]. Проблема змісту, форм підготовки та вимог до майбутніх фахівців з викладання гри на фортепіано постійно в центрі уваги вчених. Розглядаються історичні аспекти розвитку змісту навчання фахівців гри на фортепіано і сучасні підходи до його формування. Концептуальні підходи до змісту і форм підготовки спеціалістів з викладання гри на фортепіано окреслені в працях Н. Гуральник, Н. Мозгальнової [1; 5]. Однак, результати аналізу наукової літератури доводять, що словацький досвід щодо змісту і форми підготовки майбутніх викладачів фортепіано не знайшов належного висвітлення в працях вітчизняних дослідників.

Метою статті є розкриття вимог щодо формування змісту та підготовки майбутніх викладачів в Словацькій республіці. Дана стаття призначена відкрити ряд питань, пов'язаних із дослідженням словацьких учених до формування комплексу вимог, моделювання змісту навчання в академіях та консерваторіях та окреслення його ключових компонентів.

Мистецька освіта Словаччини являє собою комплексну систему освіти та навчання, що дає молодому поколінню можливість розвивати свої таланти. Окремі компоненти цієї системи та їхні види розроблені так, що вони дозволяють учневі продовжувати мистецьку підготовку на більш високому рівні та поступово претендувати на здобування професійної мистецької освіти або стати любителем в галузі мистецтва.

У розвитку мистецької освіти Словацької республіки важливою подією стало виникнення музичних шкіл. В період 1919 - 1945 рр. почали створюватися музичні школи: музична школа Словаччини (1919 р.), музична школа в Мартіні (1919 р.), музична школа в Зволені (1919 р.), які працювали за індивідуальною концепцією, але підлягали перевірці освітній музичній інспекції. Цілеспрямована, централізовано керована концепція, організаційна структура та робота школи почала розбудовуватися після 1945 р. У 1951 р. музичні школи були по всій Чехословацькій республіці, а їх назву змінено на початкову музичну школу.

Відповідно до «Закону № 186/1960 Збірника про освіту та навчання (Закон про освіту)» у 60-ті роки «Початкові музичні школи» були перейменовані в «Народні школи мистецтв», а в 1990-х – на «Початкові школи мистецтв» відповідно до «Закону № 29/1984 і з внесеними змінами та доповненнями про систему початкових та середніх шкіл (Закон про освіту)». Зміни торкнулися не лише назви школи, а й усієї організаційної та змістової структури мистецької освіти в початкових школах мистецтв.

В акті № 29/1984 Збірника про систему початкових та середніх шкіл (Закон про освіту) із змінами в наступних актах, що діяв до 31 серпня 2008 року, зазначалося, що «Початкова школа мистецтв» як школа, не була в шкільній системі і мистецька освіта не передбачала ступенів.

З 1 вересня 2008 року набули чинності два нові загальнообов'язкові нормативно-правові акти, що регулюють освіту в початковій школі мистецтв. Перший – це Закон № 245/2008 Збірника про освіту та навчання (Закон про освіту) та деякі акти із внесеними змінами. В законі про освіту та навчання № 324/2008 зазначаються основні положення існування школи мистецтв.

На відміну від Закону про освіту, Закон про освіту та навчання визначав нові положення початкових шкіл мистецтв та рівні мистецької освіти.

Початкові школи мистецтв діють на території всієї Словаччини і представляють у системі мистецької освіти вагомую роль. Відповідно до Закону про освіту та навчання, початкові школи мистецтв здійснюють навчання в окремих мистецьких галузях та готують учнів до навчання в галузі мистецької освіти в середніх школах та консерваторіях, а також професійно готується до навчання в університетах з педагогічними чи мистецькими напрямками. Підготовка до університетського навчання – це насамперед підготовка для навчання музики та мистецької освіти на педагогічні факультети та деякі інші гуманітарні факультети вищої школи.

В Словацькій республіці початкову мистецьку освіту забезпечують початкові школи мистецтв, де навчають музиці, художньому мистецтву, танцям та літературно-драматичним заняттям. Зараз це школи з подвійною концепційною лінією:

- підготовка до навчання у професійно-технічних галузях середніх шкіл та в консерваторіях, професійна підготовка до університетського вивчення мистецтва та музики, особливо в художньо-педагогічній спрямованості,
- готувати музикантів-аматорів, які вміють створювати, інтерпретувати та любити мистецтво.

Правовий статус ВНЗ різних країн регулюється за допомогою Закону «Про вищу освіту» (2014 р.). Існує три різні типи закладів вищої освіти: університети, академії (школи) мистецтв та вищі школи. Вступ до університетів та вищих шкіл є в основному безкоштовним, і перевага при вступі надається тим, хто успішно закінчив навчання у середньоосвітніх закладах. Вступних іспитів в університети немає, винятком є вступ до академій мистецтв та музичних академій. Єдиним спільним напрямком діяльності вищих навчальних закладів країн Європейського Союзу та України – є приєднання до Болонської системи навчання.

Інтеграція України у світовий освітній простір та процеси глобалізації, приєднання до Болонського процесу суттєво змінило філософію освіти та концепцію її розвитку. Система освіти сама здатна впливати на глобалізацію, формуючи лінію

майбутньої культури, економіки, політики регіону, держави і світу в цілому. Розглядаючи Болонський процес, як систему освіти, можна говорити про модернізацію національної системи освіти, вдосконалення і підвищення якості освітніх послуг, створення умов для формування індивідуального розвитку людини, її соціалізації і самореалізації у європейському просторі. Вивчення міжнародного досвіду є надзвичайно важливим для України.

Першочерговим завданням країн Європейського Союзу є збереження значних здобутків та стимулювання розвитку національних культур держав-членів Європейського Союзу, враховуючи їх різноманітність культур, традицій, особливостей, у тому числі і у сфері освітніх систем. Разом з тим відкриті ринки праці, право громадян на вільне пересування в межах території Європейського Союзу з метою поселення, навчання чи працевлаштування створюють підґрунтя для визначення і формування таких знань, умінь, навичок та кваліфікацій, які б були універсальними для всіх країн ЄС [5, с. 351].

Відзначимо деякі ознаки, що характеризують сучасну вищу освіту країн Європейського Союзу, зокрема в Словацькій Республіці.

Базовим нормативним актом, який регулює освіту в Словацькій Республіці, є Закон № 245/2008 Збірник законів «Про виховання та освіту» в новій редакції. Вищі навчальні заклади є вершиною навчальних, наукових та мистецьких навчальних закладів, які мають виняткове право надавати вищу освіту. Для здобуття вищої освіти в Словаччині необхідно від 3 до 6 років, навчання завершується державним іспитом. Вища освіта Словацької Республіки складається з трьох ступенів: перший ступінь – на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, тривалість навчання 3-4 роки, після чого випускники отримують академічне звання «Бакалавр». Другий ступінь – на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня магістр, інженер. Зазвичай, тривалість навчання такого типу 1-3 роки, продовжуючи перший ступінь навчання за такою ж або суміжною спеціальністю (загалом тривалість навчання – не менше 5 років), після чого випускники отримують академічне звання «Магістр». Третій ступінь – академічні програми PhD. Навчання в докторантурі триває 2-3 роки, з подальшим державним іспитом і захистом дисертації. Після її закінчення студент отримує академічний титул доктора. У Словаччині це найвищий ступінь освіти. Докторанти мають можливість працювати в університеті, часто ведуть семінарські заняття у студентів молодших курсів. Вищі навчальні заклади Словаччини також пропонують великі можливості для післядипломної освіти. Ті, хто має бажання вдосконалити свої знання, можуть обрати серед численних курсів підвищення кваліфікації, MBA, мовних курсів тощо [4].

Мистецька освіта Словаччини в кінці XX на початку XXI століть набула значної популярності у зв'язку з визначенням пріоритетів розвитку держави та забезпеченням наукової, культурної, мистецької та професійно-практичної підготовки особистості. Відповідно, предметом дослідження став зміст освіти та форми підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва. Підготовка спеціалістів розглядається як потреба суспільства в налагодженій системі знань, умінь, навичок, професійних якостей майбутнього фахівця, що формується у процесі навчання.

Основне завдання закладів вищої освіти в Словацькій республіці – це забезпечення вищої освіти та креативні наукові дослідження.

Заклади вищої освіти класифікують в залежності від характеру та об'єму їхньої діяльності згідно з даними в інформаційній системі про вищу освіту на університети та не університети.

Після завершення навчання в мистецьких школах, учень має можливість продовжити своє навчання в консерваторії (Братислава, Кошице і т.д.), Вищій школі виконавських мистецтв у Братиславі, Академії мистецтв у Банській Бистриці, Пряшівському університеті тощо.

Освіта в консерваторії дуже індивідуальна. Кожен студент сприймається як особистість, і тому викладачі готують індивідуальний персональний план розвитку, який є частиною комплексної програми навчання в галузі гуманітарних наук, мистецтві та освітній галузі – *teoretickej* (теоретичної), що призводить до професійного зростання виконавської та педагогічної майстерності.

Викладачі консерваторії є відомими музикантами, які працюють солістами та артистами провідних колективів у Словаччині (словацька філармонія, словацький національний театр, словацьке радіо, національний симфонічний оркестр, театр Нова Сцена, словацький камерний оркестр Богдана Вархал та інші).

В консерваторії навчання проводиться відповідно до спеціалізацій. Студенти мають можливість навчатися вокалу, гри на фортепіано, органі, скрипці, віолончелі, контрабасу, арфі, гітарі, цимбалах, акордеоні, на дерев'яних та мідних музичних інструментах (флейта, гобой, кларнет, саксофон, фагот, труба, валторна, труба), ударних інструментах, також є відділ композиції та диригування.

В консерваторії є відділ спеціального фортепіано, він є одним з найбільших у закладі. Навчання на відділі розділене на РОК 1 і РОК 2, і практично всі студенти беруть участь у навчальному процесі РОК. РОК 1 передбачає вивчення гам, технічних вправ, етюдів, музичних творів з подальшим сценічним виступом. РОК 2 є предметом, який вивчає студентів гри акомпанементу (концертмейстерський клас в музичних коледжах України). Для отримання повної середньої професійної освіти, навчатися потрібно протягом 4 років, а для вищої професійної освіти – 6 років.

Велике значення для розвитку професійного словацького музичного життя має Вища школа виконавських мистецтв у Братиславі, створена у 1949 р. Кафедра клавішних інструментів утворилася з початку заснування Вишу і викладачі відразу створили високий професійний рівень. Слід відзначити відомих особистостей словацького фортепіанного мистецтва, що заклали фундамент професійного розвитку гри на фортепіано – Frisco Kafenda, Анна Kafendova, Штефан Немет-Šamorínsky, Майкл Karin-Knechtsberger, Рудольф Macudzinski і Єва Фішер Martvoňová. Їх педагогічна робота відбилася в різкому підйомі та якості сучасної фортепіанної інтерпретації та педагогіки в Словаччині. У своїй діяльності вони представляли традиції кількох європейських фортепіанних шкіл – німецької, чеської, угорської, віденської.

Академія мистецтв у Банській Бистриці існує з 1997 р. в статусі музичного коледжу і вже з 1998 р. отримала офіційну назву академії. Кафедра клавішних інструментів представляє собою роботу в двох напрямках: гри на фортепіано та акордеоні. Після закінчення Вишу, студенти отримують кваліфікації сольного та

камерного артиста, концертмейстера та викладача. Серед випускників академії ми бачимо відомих музикантів, лауреатів міжнародних конкурсів, концертних піаністів та викладачів на різних рівнях мистецьких навчальних закладів. Можливість професійного зростання також забезпечується студентами-докторантами. Студенти і викладачі академії регулярно сприяють мистецьким заходам, де приймають активну участь. На факультеті проводиться міжнародний фестиваль виконавського мистецтва, міжнародного конкурсу піаністів, національний конкурс MUSICA SLOVACCA і міжнародні майстер-класи. Засновник, головний організатор і голова оргкомітету фестивалю, який щорічно запрошує до участі відомих музикантів з європейських закладів мистецтва проф. Монсенйор Zuzana Niederdorfer.

Пряшівський університет (словац. Prešovská univerzita v Prešove) – вищий навчальний заклад університетського типу у Пряшеві. Практичні навички в напрямках мистецтва студенти отримують на заняттях кафедри музики та образотворчого мистецтва на філософському факультеті. Усі фахові музичні дисципліни викладаються на кафедрі музики. Кафедра музики зосереджується на науці та дослідженні.

Підсумовуючи вищесказане ми бачимо, що освіта стає найвагомимим важелем впливу на життя суспільства, і вона сама зазнає також глибокого реформування. Глобальними тенденціями розвитку світового освітнього простору стали: прагнення до демократичної системи освіти, тобто доступність освіти для всього населення; розростання ринку освітніх послуг; розширення мережі вищої освіти та зміна соціального складу студентів; пріоритетність фінансування освіти; постійне оновлення освітніх програм вищих навчальних закладів; відхід від орієнтації на середнього студента, підвищений інтерес до обдарованого студента, до особливостей розкриття його здібностей та потенціалу. Модернізація європейської освіти нерозривно пов'язана з розвитком усього суспільства, характерними рисами якого на сучасному етапі є оновлення структури та змісту освіти, послідовного впровадження інноваційних технологій навчання, введення кредитно-трансферної системи в навчальний процес. Модернізація системи освіти має бути спрямована на виховання нового покоління людей, що усвідомлюють загальнолюдські цінності і живуть за гуманістичними законами. Перед сучасною освітою постають універсальні цілі: вийти на новий рівень якості європейської освіти і забезпечити її конкурентоспроможність на світовому ринку, реформуючи її на засадах демократизації, відкритості, безперервності, рівного доступу до здобуття освіти, мобільності, зберігаючи при цьому автентичність національної освіти.

Визначальним пріоритетним напрямом створення єдиного європейського освітнього простору є розвиток полікультурної освіти та виховання, що зафіксовано у документах країн Європейського Союзу.

Слід зауважити, що специфіка процесу підготовки майбутніх викладачів фортепіано в Словацькій республіці опирається на відомі європейські стандарти функціонування. Ми бачимо, що сучасна система професійної підготовки піаністів Словаччини базується на ідеях і традиціях, що були започатковані і дісталися у спадщину від чехословацької системи професійної музичної освіти, і останнім часом, в процесі взаємодії різних зарубіжних фортепіанних шкіл, збагатилися новими ідеями. Проведений аналіз підготовки майбутніх викладачів фортепіано в другій половині ХХ

на початку ХХІ століття дозволяє дійти висновку про еволюційний напрямок, збагаченням новими ідеями та наявністю прогресивного розвитку. Аналіз цього розвитку викликає розуміння того, що формування цінностей в суспільстві завжди пов'язано з історичним розвитком та всі ці процеси в суспільстві відбиваються на культурній сфері.

Система професійної музичної освіти, її формування тісно пов'язана з діяльністю мистецьких навчальних закладів. Обов'язковою умовою є вимогливе відношення до відбору професійних викладачів, у своїй педагогічній роботі вони опираються на європейський рівень навчання гри на фортепіано. Під час навчання студенти опановують широкий спектр навчальних дисциплін, що включають у себе музично-теоретичні, культурологічні, мистецтвознавчі дисципліни, психологію та педагогіку, історію фортепіанної гри та літератури, збалансованою організаційно-дисциплінарною, музично-педагогічною та культурно-освітньою політикою. Музична освіта Словаччини розвивається на високому професійному рівні, що сприяє вихованню висококваліфікованих, талановитих музикантів-педагогів і виконавців.

Отже, проаналізувавши систему освіти в Словацькій республіці, ми бачимо, що ця система має міжнародне визнання. В кінці ХХ на початку ХХІ століття в Україні загострилося питання щодо вдосконалення підготовки педагогічних кадрів, зокрема і в музичній сфері також. Тому, поєднавши результати української педагогічної науки і зарубіжного досвіду є перспективним шляхом для успішного оновлення сучасної професійної підготовки майбутніх викладачів в мистецьких закладах.

Доведено, що музична культура будь-якої країни ґрунтується на здобутках попередніх поколінь музикантів, з-поміж яких, здебільшого, виділяються знакові творчі особистості, чії досягнення більшою чи меншою мірою вплинули на розвиток культури в ширшому масштабі, а творчість отримала визнання, про що, зокрема, свідчить і музична культура Словацької республіки, розвиток якої демонструє інтенсивну динаміку впродовж двох останніх століть.

Професійна музична освіта у Словаччині спрямовується в русло творчої самореалізації особистості, це сприяє вихованню висококваліфікованих кадрів та плеяди талановитих музикантів і виконавців. Вища освіта в Словацькій республіці відповідає на виклики часу, перебуває у стадії прогресивного розвитку, орієнтується на кращі європейські стандарти функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуральник Н.П. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті музичної педагогіки: монографія / Наталія Гуральник – К., 2007 – 460с.
2. Десятов Т.М. Тенденції розвитку неперервної освіти в країнах Східної Європи (друга половина ХХ століття) : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Десятов Тимофій Михайлович. – К., 2006. – 431 с.
3. Дмитриченко М.Ф. Вища освіта і Болонський процес: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.Ф.Дмитриченко, Б.І.Хорошун, О.М.Язвінська, В.Д.Данчук. – К.: Знання України, 2006. – 440 с.
4. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія / Л. М. Масол; Ін-т пробл. Виховання АПН України. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.

5. Мозгальова Н.Г. Теорія та методика інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики: Монографія [Текст] / Н. Г. Мозгальова; за наук. ред. О. П. Щолокової. – ТОВ «Мерк'юрі-Поділля»: Вінниця, 2011. – 488 с.
6. Посольство Словацької Республіки в Україні [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.slovakia.kiev.ua/site/ua/slovakia/1/5/>. – Назва з екрану.
7. Сисоєва С.О. Неперервна професійна освіта в контексті Болонського процесу // Професійна освіта: педагогіка і психологія : пол.-укр. журн., укр.-пол. [щорічник] / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало; [редкол.: Н. Ничкало, І. Вільш, С. Сисоєва та ін.]. – Ченстохова; К., 2007. – Вип. 9. – С. 49–56.
8. Черкасов В.Ф. Теорія і методика музичної освіти / Володимир Черкасов // Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – Тернопіль, 2014. – 472 с.
9. Шевнюк О. Мистецькі дисципліни в реформаційних процесах євроінтеграції / Олена Шевнюк // Імідж сучасного педагога. – 2006. – № 5–6. – С. 17–19.

BIBLIOGRAFIA

1. Hural'nyk N.P. (2007). Ukrayins'ka fortepianna shkola XX stolittya v konteksti muzychnoyi pedahohiky: monohrafiya / Nataliya Hural'nyk – K., – 460s.
2. Desyatov T.M. (2006). Tendentsiyi rozvytku neperervnoyi osvity v krayinakh Skhidnoyi Yevropy (druha polovyna XX stolittya) : dys. doktora ped. nauk : 13.00.01 / Desyatov Tymofiy Mykhaylovych. – K. – 431 s.
3. Dmytrychenko M.F. (2006). Vyshcha osvita i Bolons'kyi protses: Navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. / M.F.Dmytrychenko, B.I.Khoroshun, O.M.Yazvins'ka, V.D.Danchuk. – K.: Znannya Ukrayiny – 440 s.
4. Masol L.M. (2006). Zahal'na mystets'ka osvita: teoriya i praktyka: monohrafiya / L. M. Masol; In-t probl. Vykhovannya APN Ukrayiny. – K. : Promin' – 432 s.
5. Mozhal'ova N.H. (2011). Teoriya ta metodyka instrumental'no-vykonavs'koyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv muzyky: Monohrafiya [Tekst] / N. H. Mozhal'ova; za nauk. red. O. P. Shcholokovoyi. – TOV «Merk'yuri-Podillya»: Vinnytsya – 488 s.
6. Posol'stvo Slovats'koyi Respubliky v Ukrayini [Elektronnyy resurs] / Rezhym dostupu: <http://www.slovakia.kiev.ua/site/ua/slovakia/1/5/>. – Nazva z ekranu.
7. Sysoyeva S.O. (2007). Neperervna profesiyna osvita v konteksti Bolons'koho protsesu // Profesiyna osvita: pedahohika i psykholohiya : pol.-ukr. zhurn., ukr.-pol. [shchorichnyk] / za red. T. Levovyts'koho, I. Vil'sh, I. Zyazyuna, N. Nychkalo; [redkol.: N. Nychkalo, I. Vil'sh, S. Sysoyeva ta in.]. – Chienstokhova; K. – Vyp. 9. – S. 49–56.
8. Cherkasov V.F. (2014). Teoriya i metodyka muzychnoyi osvity / Volodymyr Cherkasov // Navch. posib. dlya stud. vyshch. navch. zakl. – Ternopil' – 472 s.
9. Shevnyuk O. (2006). Mystets'ki dystsypliny v reformatsiynykh protsesakh yevrointehratsiyi / Olena Shevnyuk // Imidzh suchasnoho pedahoha. № 5–6. – S. 17–19.

Contact

Teteriuk-Kinch Yuliya Sergiivna

Post-graduate student of the Department of Pedagogy of Music Education and Performing Arts of Mukachevo State University, Ukraine

juliamuz@ukr.net